

K aktuálním otázkám rozvoje vojenské techniky

Generálporučík Miroslav Š m o l d a s,
náměstek ministra národní obrany

„... celá organizace a způsob boje armád, a tím vlivem na porážku se jeví závislý na hmotných, to jest hospodářských podmínkách; na materiálu lidském a materiálu zbrojním, tedy na kvalitě i kvantitě obyvatelstva a techniky.“
(Engels: „Anti-dühring“, nakl. Svoboda 1952, str. 145)

Nový výcvikový rok 1960, do kterého vstupujeme, bude významný nejen svým jubilejním charakterem, ale také proto, že bude současně rokem nástupu k zahájení třetího pětiletého plánu, ve kterém Komunistická strana Československa vytyčuje neobyčejně smělé perspektivy rozmachu našeho národního hospodářství. Rozvoj průmyslu, dopravy, zemědělství a ostatních odvětví podstatně zvýší ekonomický potenciál naší republiky. Technický rozvoj třetího pětiletého plánu se odrazí nejen ve zvýšení životní úrovně lidu, ale projeví se i dalším růstem nasycenosti armády vojenskou technikou.

ÚV KSČ věnoval v minulých letech neobyčejnou pozornost naší armádě a vedle řešení problémů výchovných, operačních a výcvikových zabýval se i její výzbrojí. Bez této péče ÚV KSČ nebyla by dnes naše armáda jednou z prvních mezi armádami států Varšavské smlouvy a nemohla by úspěšně plnit své strategické poslání. Technický rozvoj, kterého dosáhne naše republika plněním úkolů 3. pětiletého plánu, bude tedy znamenat další zdokonalování technického vybavení naší armády. Výzbroj a vojenská technika, která je v současné době ve vojskách, bude postupně během dalších let doplňována a nahrazována technikou novou, dokonalejší, ale také složitější a náročnější na způsob využití, obsluhu a údržbu.

Rozkaz ministra národní obrany pro přípravu vojsk ve výcvikovém roce 1960 proto také věnuje mimořádnou pozornost zvládnutí nové techniky, rozšíření základních technických znalostí důstojníků a správnému využívání všech možností, které nová technika skýtá. Plnění rozkazu ministra národní obrany bude vyžadovat nejenom osobní úsilí a píli každého velitele, ale i vytváření podmínek pro studium, zpřístupnění materiálů a široké využívání aktivu techniků i taktiků při organizování studia.

Ve vševojskových i vojskových štábech byla doposud věnována značná pozornost školení takticko-operačnímu. Dnes proto již převážná většina velitelů dovede učinit správné rozhodnutí, zorganizovat jeho rozpracování a proniknutí k podřízeným. Cvičení, zvláště pokud jsou prováděna na mapách, mají dobrý průběh a rychlý spád a potvrzují dobré teoretické znalosti důstojníků.

Značný rozdíl však je při cvičeních s vojsky. Vojska často nejsou tam, kde podle rozhodnutí a zpracovaných plánů mají být a při bojové činnosti nedosahují předpokládaných rychlostí, tempa prováděného manévru a výsledků použití bojové techniky. Je to důsledek toho, že při zpracování rozhodnutí a rozkazů se mnohdy neberou v úvahu všechny faktory, které mají vliv na činnost vojsk. Zejména technické zabezpečení a čas pro ně

potřebný se často nerespektuje. Jaká je příčina? Taktičtí velitelé doposud málo studovali možnosti a potřeby techniky a technického zabezpečení v boji a operaci. Jsou při svém rozhodování odkázáni na informační zprávy a návrhy techniků, kteří zase naopak mají dosud často nedostačující znalosti taktiky a nedovedou co nejlépe využívat všech vlastností techniky z hlediska taktického. Jaký je pak výsledek takové společné činnosti? Úkol není splněn, vynaložené úsilí je zbytečné, vojska jsou roztrpčena a vztahy mezi veliteli, štáby a techniky se narušují.

Pro správné plánování a vedení boje a operace je nezbytná znalost všech možností, které soudobá technika skýtá. Soudobé zbraně, a to nejen zbraně hromadného ničení, ale i klasické zbraně, podstatně zvýšily svoji palebnou sílu a všestrannou účinnost. Zvýšení počtu tanků, automobilů a transportérů a zlepšení jejich technických vlastností podstatně zvýšilo pohyblivost a rychlost vojsk. Tato skutečnost je dnes již všeobecně známa a z hlediska vševojskového je správně chápána. Přitom však je třeba také brát v úvahu, že se souběžně s tím zvýšily požadavky na technické zabezpečení boje a operace. K ošetřování a opravám složitě techniky jsou nutné složité opravárenské celky, vybavené složitou a hlavně početnou dílenskou technikou. Aby tyto opravárenské celky mohly opravovat bojovou techniku přímo na bojišti a tím dosáhl co nejrychlejšího vrácení poškozené techniky do boje, musí být zcela motorizovány. V jejich organizaci musí být správně voleny technologické celky a linky s odpovídající vnitřní organizací práce. Proto vznikají již v divizi dílenské útvary čítající desítky a v armádě stovky automobilů s prostředky technického zabezpečení a oprav. S několika sty automobilů armádních dílen nelze již provádět manévr jednoduše podle potřeby jednotlivých velitelů a náčelníků druhů vojsk. Zde je již zapotřebí centrálního plánování, aby nedošlo k ucpání cest a zdržení přesunů vojsk, zvláště druhých sledů a neekonomickému využití těchto dílenských prostředků. S tím musí vševojskovi velitelé a štáby počítat, musí znát zásady a potřeby technického zabezpečení a podle nich přesuny, rozmístění a činnost těchto útvarů a prostředků plánovat.

Neméně důležité a složité je všestranně zvážit možnosti techniky v zamýšleném boji či operaci a cílevědomě kalkulovat s těmito možnostmi při přípravě rozhodnutí a plánování ve štábu. Splnění úkolu a úspěch boje či operace se v současné době stává stále více záležitostí techniky, protože od jednotlivého bojovníka až po operační svazy je bojová činnost především přípravou a dovedným využíváním technických prostředků. Proto je nutno klást takový důraz na znalost techniky ve vševojskových štábech.

Zvládnutím soudobé techniky a prohloubením, teoretických technických znalostí vševojskovými veliteli a štáby bude dosaženo nejenom správného využívání techniky, která je ve vojskách, ale i uplatnění správného vlivu na techniku, která se vyvíjí a do vojsk teprve přijde. Pro správné stanovení požadavků na techniku, která má v rámci soustavného zvyšování bojeschopnosti do armády v budoucnu přicházet, je nutno podtrhnout význam důsledné a cílevědomé spolupráce taktiků a techniků na všech velitelských stupních. Zde je si nutno uvědomit, že nejde jen o povinnosti funkcionářů ministerstva národní obrany. Nová zbraň vzniká stanovením požadavků a určením takticko-technických parametrů. Již zde se musí

na jejich sestavení podílet taktici a technici všech stupňů a úkolem funkcionářů MNO je jednak stanovit, kdo má být ke spolupráci vybrán a jak všech dostupných poznatků využít. Ještě důležitější je úloha funkcionářů z vojsk při provádění zkoušek nové techniky, zvláště pak vojenských zkoušek, kde od tvůrčího přístupu členů komise k splnění úkolu mnohdy závisí, jak bude nová zbraň odpovídat svému poslání.

Vývoj a výroba složitých zbraní a zařízení, kterých dnes armáda užívá, trvá několik let a přitom po úplném vyzbrojení armády musí nově zbraně co nejméně morálně stárnout. Nejsou-li jejich parametry dostatečně perspektivně promyšleny a stanoveny a nejsou-li náročně přezkoušeny, pak nově zbraně neodpovídají požadavkům na ně kladeným a obrovské náklady na ně vynaložené přicházejí nazmar.

V tomto roce bude podle směrnic pro 3. pětiletý plán a rozkazu ministra národní obrany pro přípravu vojsk nezbytné stanovit, jak uplatňovat technické prostředky, zejména mechanizaci a automatizaci v práci štábů. Je předmětem oprávněných stížností, že štáby pracují metodami, které neodpovídají soudobým podmínkám. Přitom však ani štábní pracovníci, ani vojenští inženýři a technici nedovedli doposud stanovit požadavky, jak nejlépe využít pro vojenské účely jednoúčelových i univerzálních matematických strojů, popřípadě jiných kybernetických zařízení. Zatím co např. technikům jsme dovedli vyvinout a dát speciálně zařízená pracoviště, jako laboratoře, dílny a zkušebny, pracují štáby za podmínek, které se vůbec neliší od poslední války. Zde bude zapotřebí vyjít z toho, aby štáby byly především obeznámeny s veškerou současnou technikou vhodnou pro tyto účely. Na základě jejího zvládnutí bude pak nutné stanovit, jak využít dosavadních strojů a zařízení a jak zaměřit úsilí při vývoji nových, speciálních vojenských matematických strojů a dalších prostředků automatizace a mechanizace práce štábů.

Dosavadní zkušenosti tedy ukazují, že plnění rozkazu ministra národní obrany pro rok 1960 a úkolů, které se dotýkají rozvoje a využití techniky, je nutno chápat podstatně širěji, než je tomu dosud. Vojenská technika, její zvládnutí a nejúčelnější využívání není jen věcí vojsk. Na druhé straně stanovení cílů technického rozvoje, požadavků na novou techniku a její parametry není věcí jen nejvyšších štábů a MNO. Na tomto složitém úkolu se musí cílevědomě podílet všechny stupně velení a jejich složky. Rozmach našeho hospodářství, který bude výsledkem plnění 3. pětiletého plánu, nutno využít plně a ve správné proporcionality jak pro zvýšení ekonomického, tak i vojenského potenciálu naší vlasti.

Rámec článku nedovoluje zmínit se o všech problematických otázkách současného technického rozvoje v armádě a není to ani jeho poslání. Vzhledem k závažnosti a naléhavosti některých otázek technického rozvoje a technického zabezpečení se však v novém ročníku Vojenské mysli má dostat pozornosti i této tematice. Chci proto svým příspěvkem obrátit pozornost čtenářů i autorů právě k těmto otázkám.

Složitost a obtížnost, která provází řešení některých praktických problémů na technickém úseku a při součinnosti mezi technickými orgány a štáby, je totiž často způsobována nedostatečným teoretickým rozpracováním základních otázek a zásad. Je proto velmi potřebné neprodleně přistoupit k vyhodnocení dosavadních zkušeností, které byly na úseku řízení rozvoje vojenské techniky získány, a upřesnit některé názory a zásady.

Jako nejnaléhavější se jeví tvůrčí zpracování cílů a metod takticko-technického výzkumu, prováděného vojenskými orgány a pracovišti. Takticko-technický výzkum je základním prostředkem velení armády pro správné stanovení požadavků na rozvoj vojenské techniky. Jako výslednice úvah a rozborů operačně taktických, technických, ekonomických, zprávodajských, exploatačních i závěrů z mezinárodních jednání je maximálně dosažitelnou zárukou účelové perspektivnosti i ekonomické efektivnosti požadovaného rozvoje. Přitom však poslání, organizace a metody takticko-technického výzkumu nejsou dosud teoreticky rozpracovány.

Neméně závažnou oblastí je co nejučelnější využívání předností socialistického zřízení pro mezinárodní dělbu práce při rozvoji vojenské techniky. To je otázka velmi důležitá právě pro stát, který nemá neomezené možnosti a který proto musí ekonomickou efektivnost rozvoje vojenské techniky hodnotit z jiných hledisek než stát s prakticky neomezenými zdroji. I když tato otázka není specifickou problematikou armády, ale celého národního hospodářství, je třeba ji teoreticky rozpracovat ve spojitosti s takticko-technickým výzkumem právě z hlediska potřeb armády a také z hledisek úlohy, kterou mají hrát orgány velení při realizaci této mezinárodní dělby práce.

Technické zabezpečení boje a operace není otázkou, která by nebyla teoreticky rozpracována. Přesto však její rozpracování není dosud dosti věststranné, což se výrazně projevuje při praktickém řešení poslání i organizace dílenských jednotek a prostředků na stupni divize a výše. Dosavadní řešení mají většinou tendenci hromadit prostředky, zatím co kvalitativně nová řešení nejsou hledána. Povětšinou se také řeší jednostranně z hledisek takticko-operačních manévř těmito prostředky a otázky technologie a jiné technické problémy použití dílenských prostředků, které v poslední době nabyly na významu, se opomíjejí.

* * *

Jako společný jmenovatel všech těchto problémů stojí otázka vývojových tendencí celé technické služby v soudobé armádě v souladu s technickým rozvojem plánovaným na příští léta. Jde o principiální otázky, jaké poslání mají mít technické složky a orgány v armádě, jaký má být jejich vztah ke štábům a týlu a jaká má být jejich organizace. Technická revoluce svými důsledky v rozvoji vojenské techniky a vojenství vůbec si řešení těchto otázek naléhavě vyžaduje. Dosavadní, mnohdy rutinní přístup a málo perspektivní přístup k řešení vznikajících problémů nepřinesl výsledky odpovídající možnostem a potřebám. Proto výchozím krokem ke zlepšení by mělo být postupně teoretické rozpracování klíčových otázek, na které jsem se pokusil poukázat ve snaze obrátit k nim pozornost našich teoretických pracovníků i zkušených praktiků, kteří by se na tomto rozpracování měli podílet.